

Trends in de groene arbeidsmarkt

Groenpact conferentie, Schoneveld Breeding

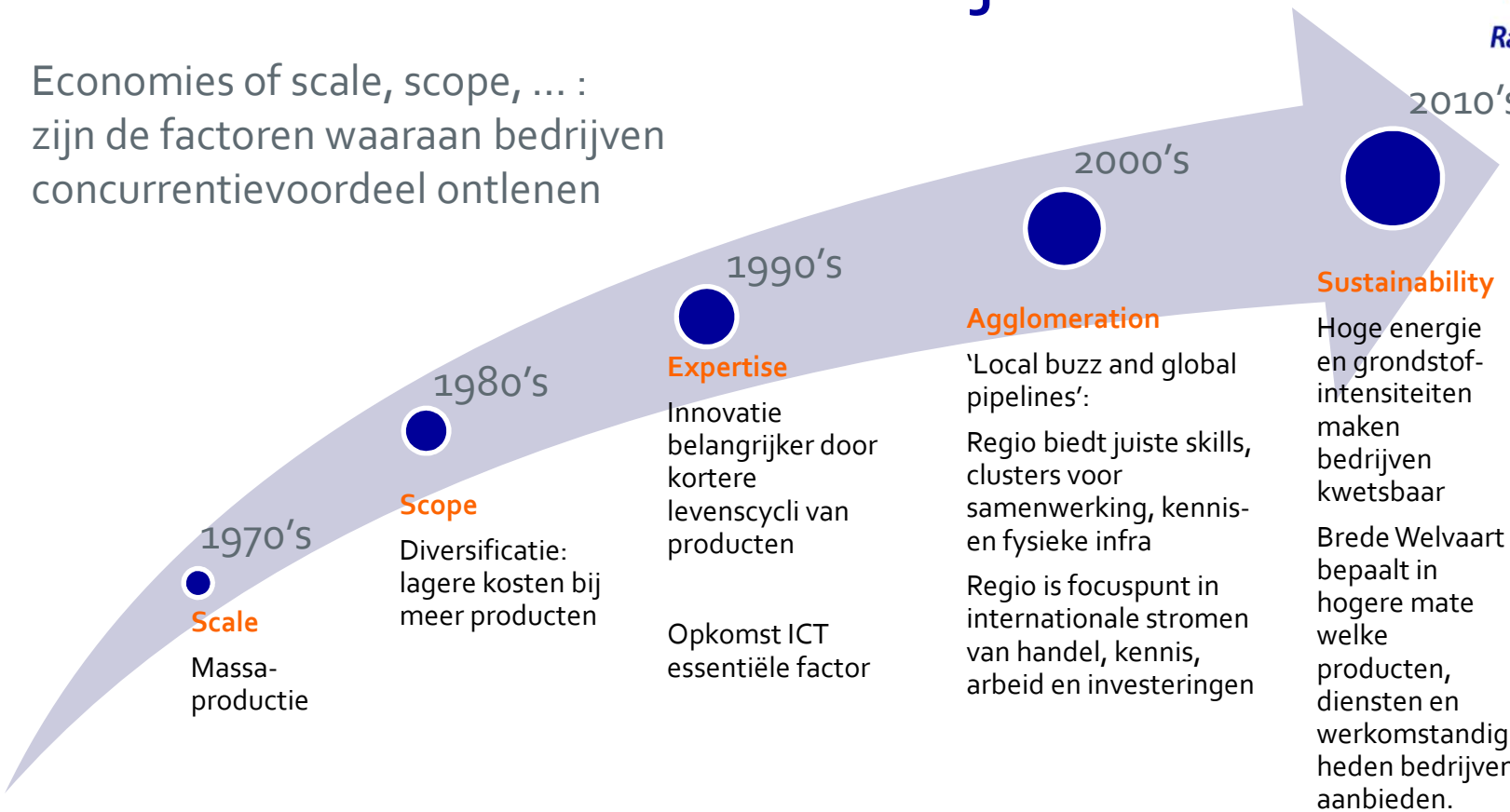
Apeldoorn, 1 November 2019

Dr. Otto Raspe

Rabobank

Grote transities door de tijd:

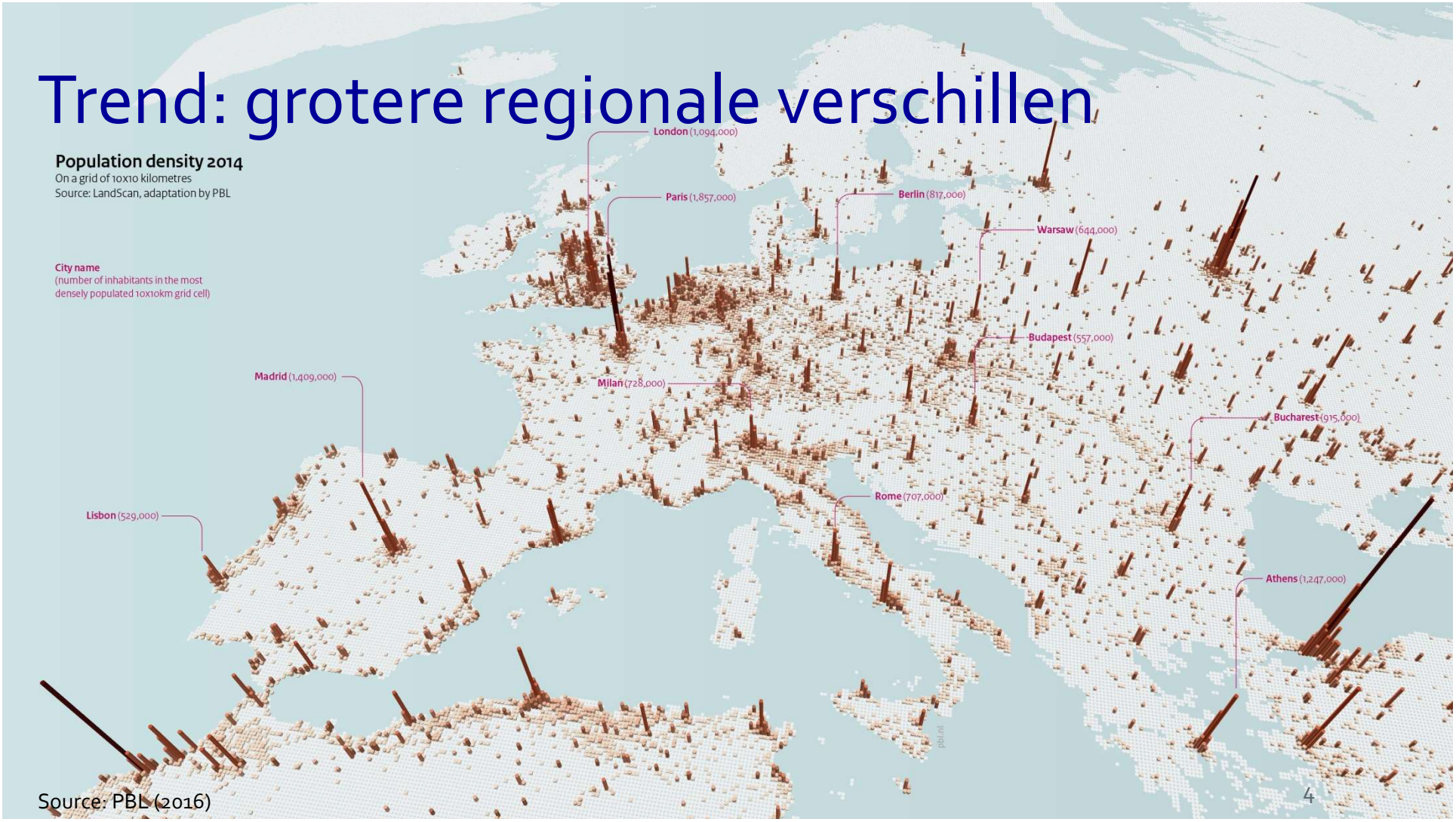
Economies of scale, scope, … :
zijn de factoren waaraan bedrijven concurrentievoordeel ontlenen

Waar staan we nu?

- Vijf transities hebben geleid tot een economie waarin …
  - Transities na én naast elkaar gebeuren, denk aan nieuwe golf van economies of expertise door data revolutie
  - Scale en scope nog altijd een rol spelen, maar in relatief mindere mate
  - Kennis, agglomeratie én duurzaamheid de inrichting bepalen
  - Mensen en regio's centraal staan vanuit hun netwerken en vestigingsklimaat

Trend: grotere regionale verschillen

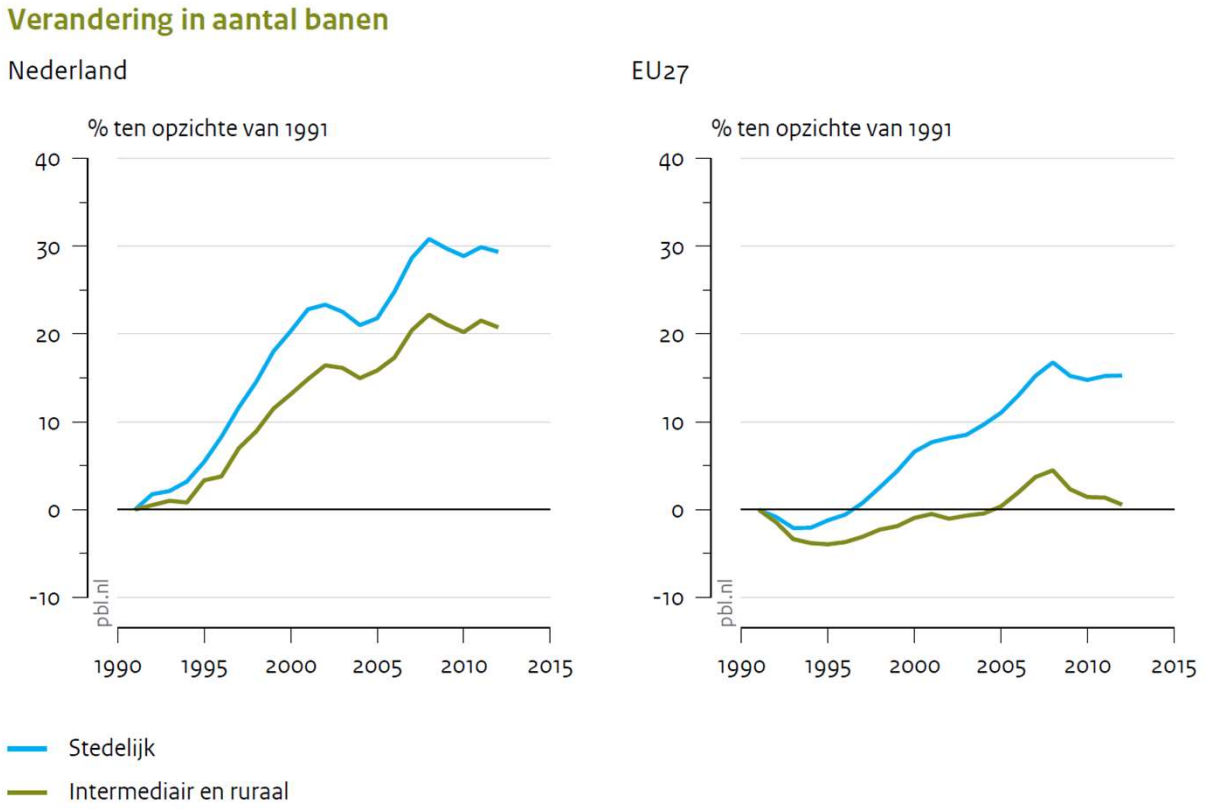

Source: PBL (2016)

Een land van kleine steden
Ruim de helft (53%) van de Portugezen woont in stedelijke regio's. Daarvan woont 71% in grote stedelijke regio's.
Bijna driekwart van de Nederlandse bevolking woont in stedelijke regio's. Daarmee is Nederland sterker verstedelijkt dan de meeste andere landen in Europa. Tegelijkertijd is het aandeel inwoners dat in grote stedelijke regio's (met meer dan 500.000 inwoners) woont opvallend laag: de helft van de stedelijke bevolking woont in kleine stedelijke regio's. Dit heeft te maken met de polycentrische structuur van het stedelijk netwerk in Nederland: de meeste stedelijke regio's bestaan uit meerdere stedelijke kernen op relatief korte afstand van elkaar.
83% 53% Griekenland
81% 55% Oostenrijk
75% 59% België
72% 54% Estland
71% 53% Portugal
70% 38% Slovenië
70% 51% Zweden
68% 55% Ierland
66% 54% Denemarken
62% 59% Zwitserland
62% 46% Tsjechië
61% 65% Frankrijk
60% 50% Italië
58% 64% Duitsland
56% 49% Hongarije
55% 73% VK
55% 54% Polen
54% 68% Spanje
53% 45% Noorwegen
52% 50% Finland
50% 74% Nederland
35% 36% Slowakije
0% 88% Luxemburg
Bevolking stedelijke regio's
Kleine stedelijke regio's (= minder dan 500.000 inwoners)
Grote stedelijke regio's (= meer dan 500.000 inwoners)
50% 50%
% bevolking in stedelijke regio's
% bevolking in landelijk gebied
74% van de Nederlanders woont in stedelijke regio's. Daarvan woont de helft in kleine stedelijke regio's.
pbl.nl
6

Bron: PBL

Nederland heeft krachtige regio's

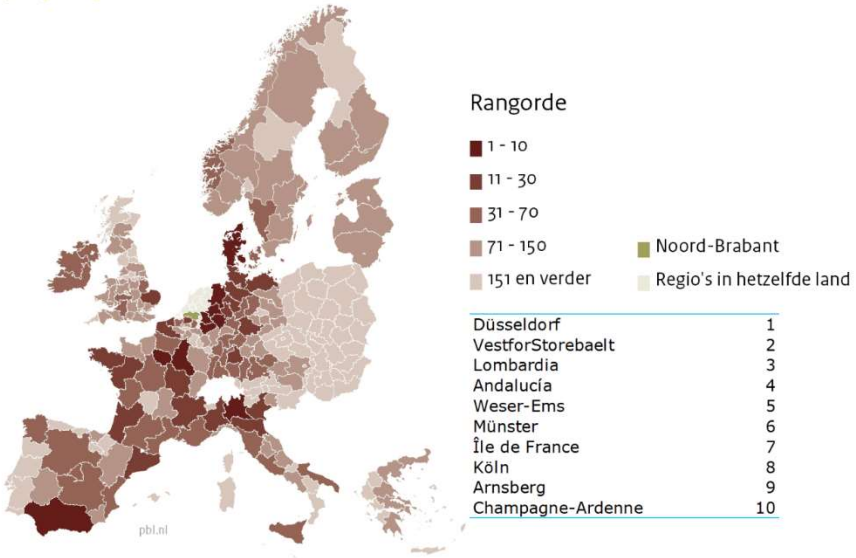

Bron: PBL

Trend: concurrentie tussen regio's

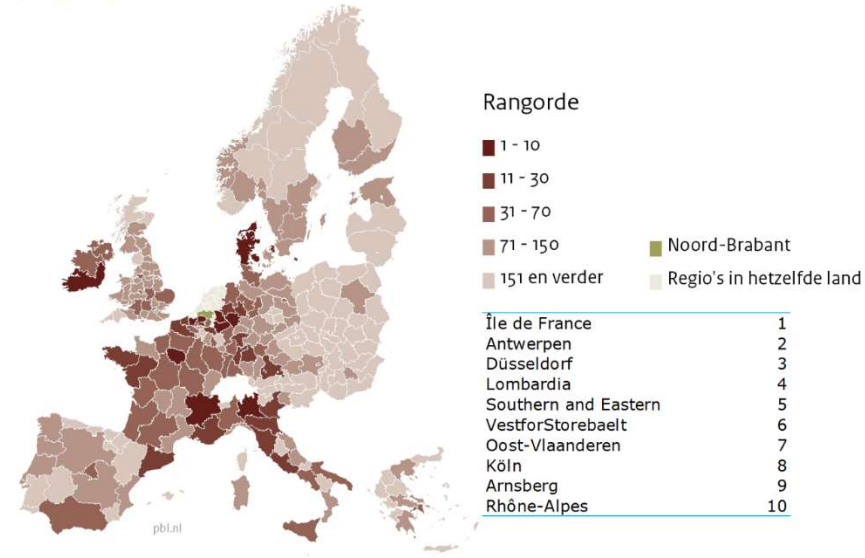
Rabobank

Europese concurrenten van Noord-Brabant in landbouw bij export producten en diensten, 2010

Düsseldorf	1
VestforStorebaelt	2
Lombardia	3
Andalucía	4
Weser-Ems	5
Münster	6
Île de France	7
Köln	8
Arnsberg	9
Champagne-Ardenne	10

Europese concurrenten van Noord-Brabant in voedingsmiddelenindustrie bij export producten en diensten, 2010

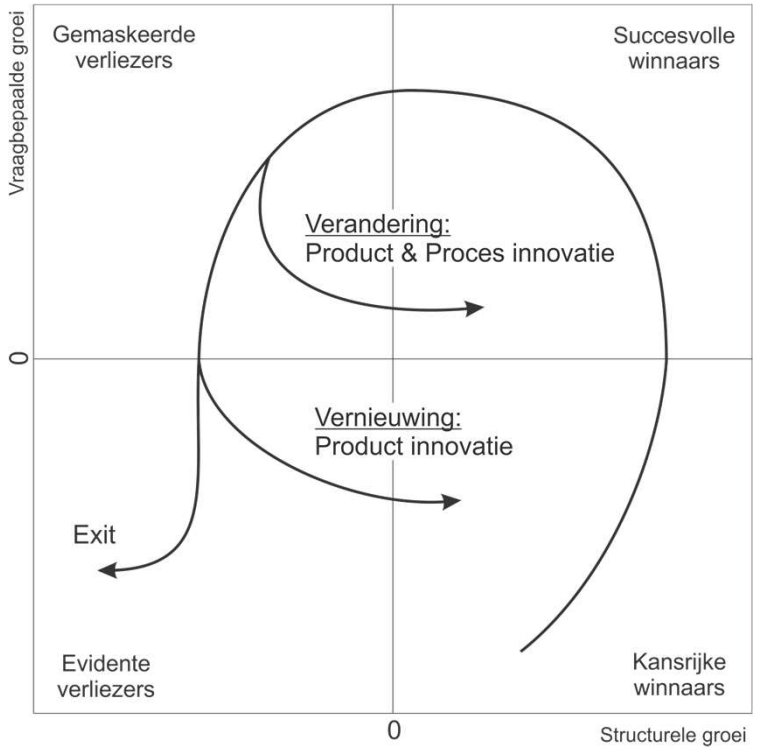

Île de France	1
Antwerpen	2
Düsseldorf	3
Lombardia	4
Southern and Eastern	5
VestforStorebaelt	6
Oost-Vlaanderen	7
Köln	8
Arnsberg	9
Rhône-Alpes	10

Bron: PBL

Trend: regionale concurrentiefactoren

1. Vraagbepaalde groei (externe factoren): groei door grotere vraag in afzetmarkten

2. Structurele groei (regionaal beleid): groei door grotere concurrentiekracht en groeiend marktaandeel

Bron: PBL

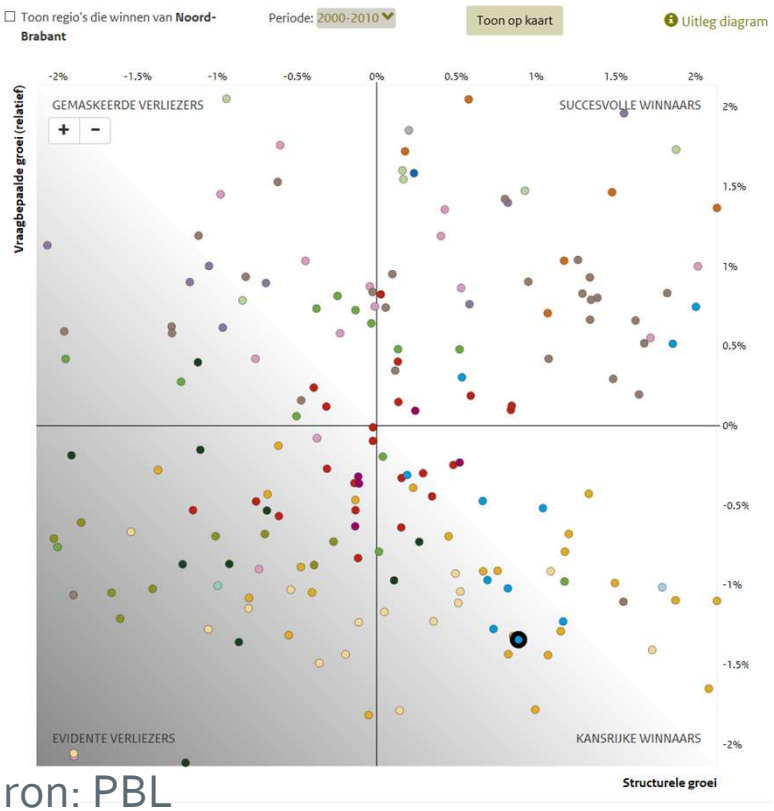
Juist voor agrifood!

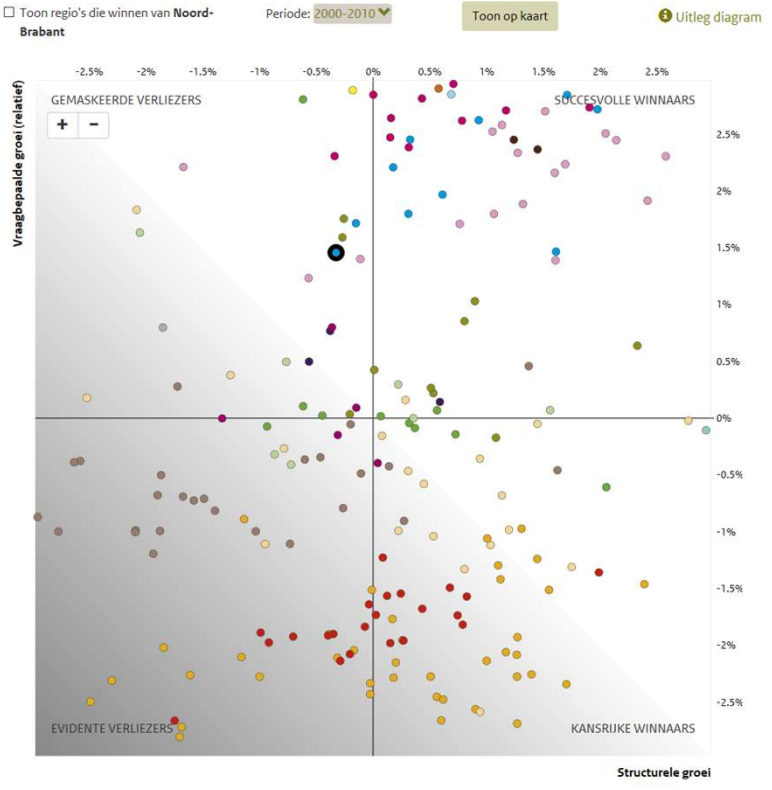
	Vraagbepaalde groei(% totale groei)	Structurele groei(% totale groei)
Totale productie	70%	30%
Landbouw	39%	61%
Voedingsmiddelenindustrie	29%	71%
Materialen	40%	60%
Technologische industrie	41%	59%
Chemie	39%	61%
Energie	56%	44%
Financiële diensten	70%	30%
Zakelijke diensten	62%	38%
Bos- en mijnbouw	65%	35%
Kleding en papierindustrie	67%	33%
Meubelindustrie	46%	54%
Bouw	46%	54%
Private diensten	43%	57%
Publieke diensten	72%	28%

Tabel 1: De verhouding tussen structurele en vraagbepaalde groei

Bron: PBL

Vb: Agro & Food in Noord-Brabant

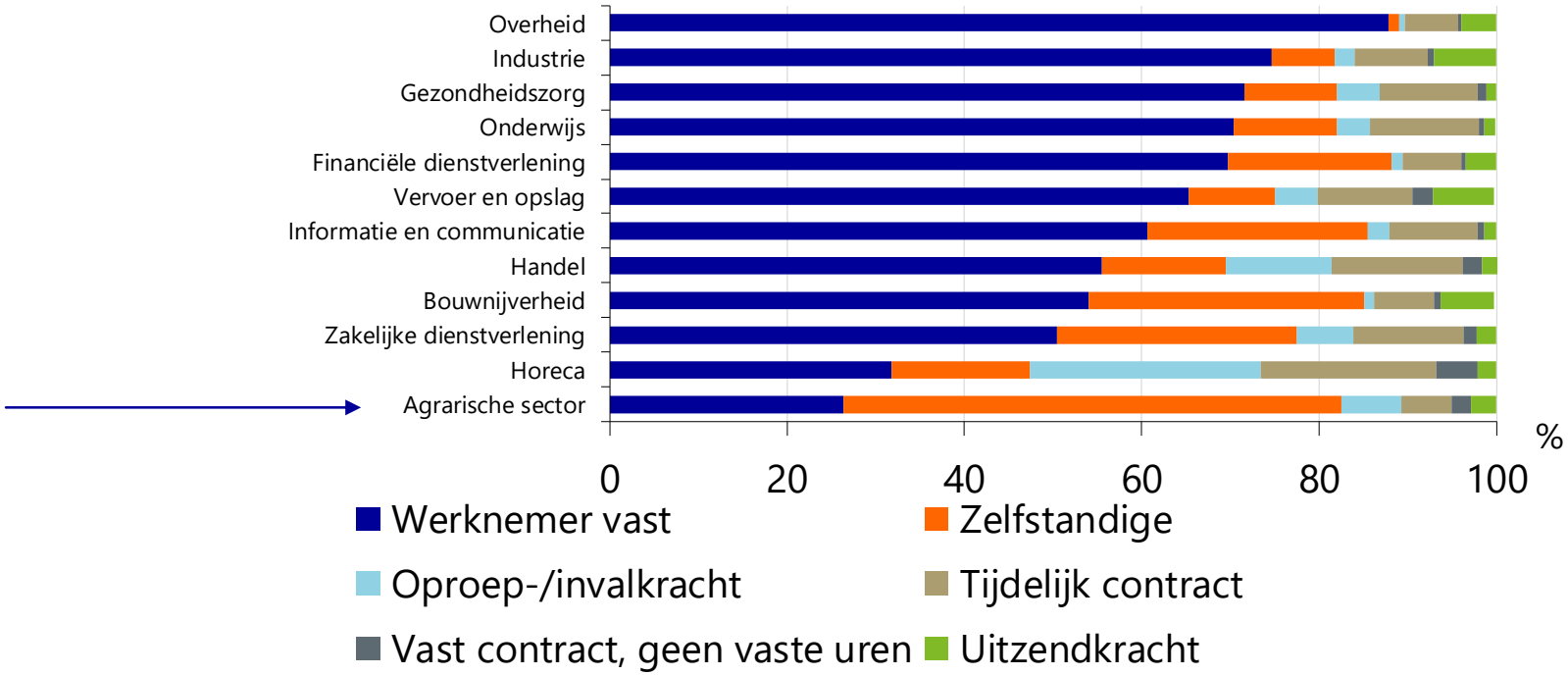

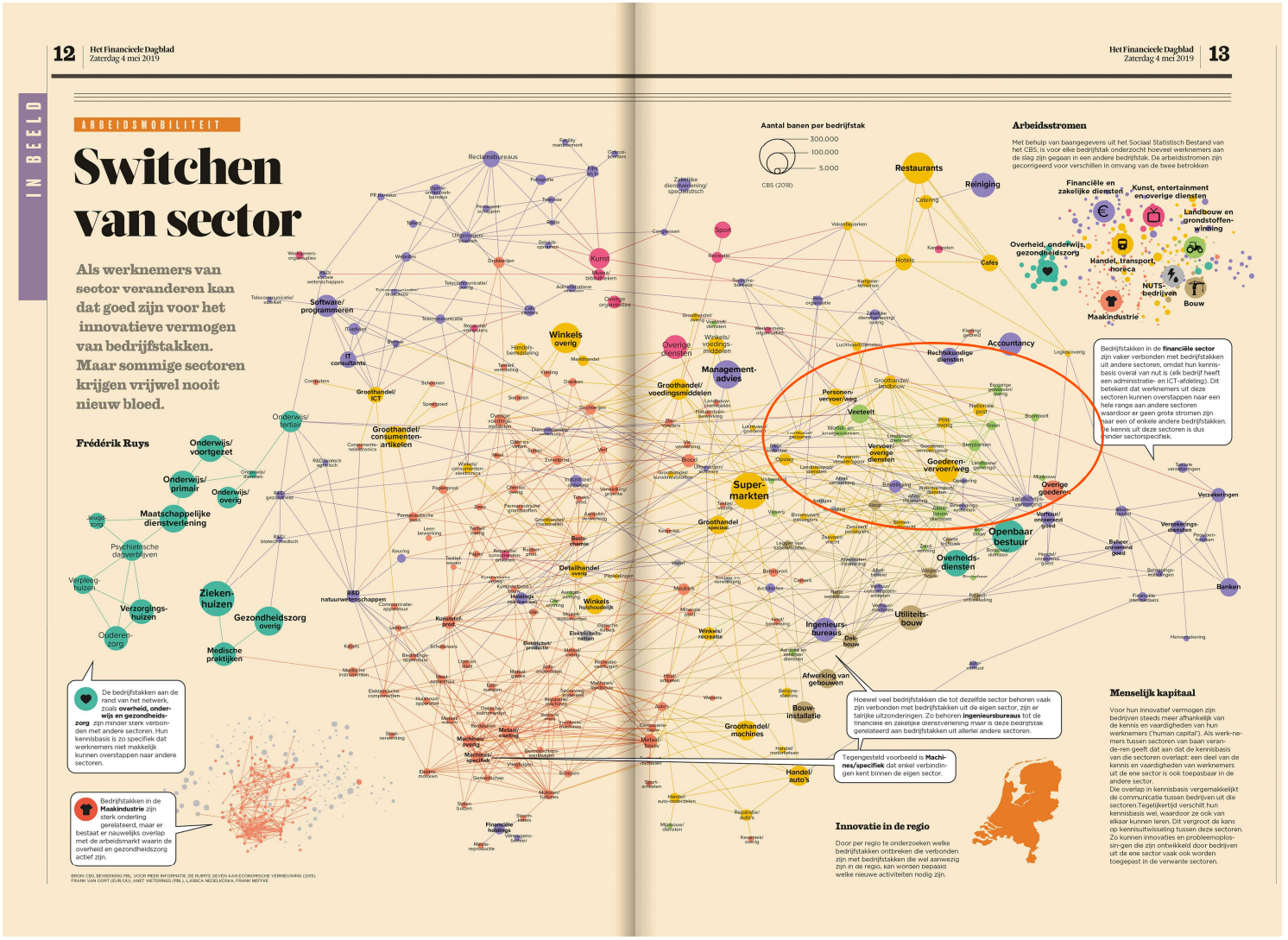
Bron: PBL

Trend: Flexibiliteit op de arbeidsmarkt

Circa 2 miljoen flexwerknemers & 1 miljoen zzp-ers

Trend: Arbeids-mobiliteit

12 | Het Financieele Dagblad Zaterdag 4 mei 2019

IN BEELD

ARBEIDSMOBILITEIT

Switchen van sector

Als werknemers van sector veranderen kan dat goed zijn voor het innovatieve vermogen van bedrijfstakken. Maar sommige sectoren krijgen vrijwel nooit nieuw bloed.

Frédérik Ruys

Het Financieele Dagblad Zaterdag 4 mei 2019 | 13

Aantal banen per bedrijfstak
300.000
100.000
5.000
CBS (2018)

Onderwijs/ voortgezet
Onderwijs/ primair
Onderwijs/ overig
Maatschappelijke dienstverlening
Psychiatrische aandoeningen
Verpleeghuizen
Verzorgingshuizen
Ouderenzorg
Zieken-huizen
Gezondheidszorg overig
Medische praktijken
Software/ programmeren
IT consultants
Winkels overig
Groothandel/ ICT
Onderwijs/ tertiair
Groothandel/ consumenten-artikelen
R&D natuurwetenschappen
Detailhandel overig
Winkels huishoudelijk
Basis-chemie
Kunststof-producten
Elektrische/ producten
Elektriciteits-netten
Metaal/ staal
Machines/ overig
Machines/ specifiek
Financiële holdings
Reclamebureaus
Kunst
Groothandel/ voedingsmiddelen
Management-advies
Overige diensten
Restaurants
Reiniging
Hotels
Cafés
Accountancy
Rechtskundige diensten
Personen-vervoer/weg
Veeteelt
Vervoer/ overige diensten
Goederen-vervoer/weg
Super-markten
Groothandel
Openbaar bestuur
Overheids-diensten
Overige goederen
Ingenieurs-bureaus
Utiliteits-bouw
Dak-bouw
Afwerking van gebouwen
Bouw-installatie
Groothandel/ machines
Handel/ auto's
Verzekeringen
Banken
Financiële instellingen

De bedrijfstakken aan de rand van het netwerk, zoals **overheid, onderwijs en gezondheidszorg** zijn minder sterk verbonden met andere sectoren. Hun kennisbasis is zo specifiek dat werknemers niet makkelijk kunnen overstappen naar andere sectoren.

Bedrijfstakken in de **Maakindustrie** zijn sterk onderling gerelateerd, maar er bestaat er nauwelijks overlap met de arbeidsmarkt waarin de overheid en gezondheidszorg actief zijn.

Hoewel veel bedrijfstakken die tot dezelfde sector behoren vaak zijn verbonden met bedrijfstakken uit de eigen sector, zijn er talrijke uitzonderingen. Zo behoren **ingenieursbureaus** tot de financiële en zakelijke dienstverlening maar is deze bedrijfstak gerelateerd aan bedrijfstakken uit allerlei andere sectoren.

Tegengesteld voorbeeld is **Machines/specifiek** dat enkel verbindingen kent binnen de eigen sector.

Bedrijfstakken in de **financiële sector** zijn vaker verbonden met bedrijfstakken uit andere sectoren, omdat hun kennisbasis overal van nut is (elk bedrijf heeft een administratie- en ICT-afdeling). Dit betekent dat werknemers uit deze sectoren kunnen overstappen naar een hele range aan andere sectoren waardoor er geen grote stromen zijn naar een of enkele andere bedrijfstakken. De kennis uit deze sectoren is dus minder sectorspecifiek.

Arbeidsstromen

Met behulp van baangegevens uit het Sociaal Statistisch Bestand van het CBS, is voor elke bedrijfstak onderzocht hoeveel werknemers aan de slag zijn gegaan in een andere bedrijfstak. De arbeidsstromen zijn gecorrigeerd voor verschillen in omvang van de twee betrokken

Financiële en zakelijke diensten
Kunst, entertainment en overige diensten
Landbouw en grondstoffen-winning
Overheid, onderwijs, gezondheidszorg
Handel, transport, horeca
NUTS-bedrijven
Bouw
Maakindustrie

Menselijk kapitaal

Voor hun innovatief vermogen zijn bedrijven steeds meer afhankelijk van de kennis en vaardigheden van hun werknemers ('human capital'). Als werknemers tussen sectoren van baan veranderen geeft dat aan dat de kennisbasis van die sectoren overlapt: een deel van de kennis en vaardigheden van werknemers uit de ene sector is ook toepasbaar in de andere sector.
Die overlap in kennisbasis vergemakkelijkt de communicatie tussen bedrijven uit die sectoren.Tegelijkertijd verschilt hun kennisbasis wel, waardoor ze ook van elkaar kunnen leren. Dit vergroot de kans op kennisuitwisseling tussen deze sectoren. Zo kunnen innovaties en probleemoplossingen die zijn ontwikkeld door bedrijven uit de ene sector vaak ook worden toegepast in de verwante sectoren.

Innovatie in de regio

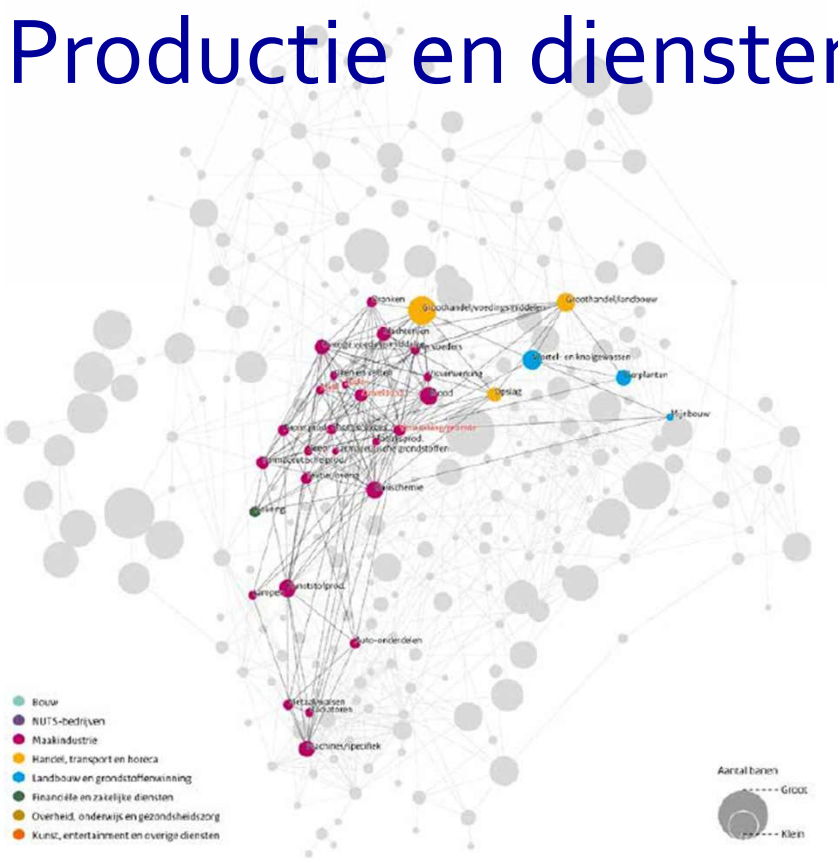
Door per regio te onderzoeken welke bedrijfstakken ontbreken die verbonden zijn met bedrijfstakken die wel aanwezig zijn in de regio, kan worden bepaald welke nieuwe activiteiten nodig zijn.

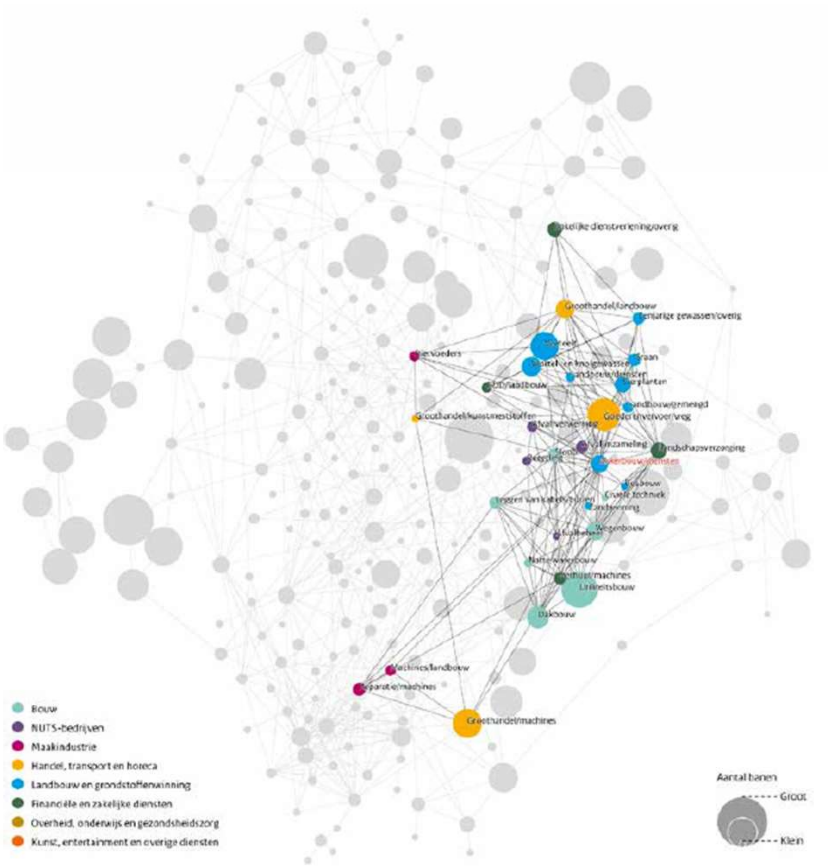
BRON: CBS, BEWERKING PBL. VOOR MEER INFORMATIE ZIE RUBRIEK GEVEN AAN ECONOMISCHE VERNIEUWING (2015). FRANK VAN OORT (EUR/KU), ANET WETERINGS (PBL), LABICA NICOLESCASA, FRANK NEFFKE

Bron: PBL

https://www.vizualism.nl/arbeids mobiliteit-job-hoppers/

Productie en diensten tonen weinig overlap

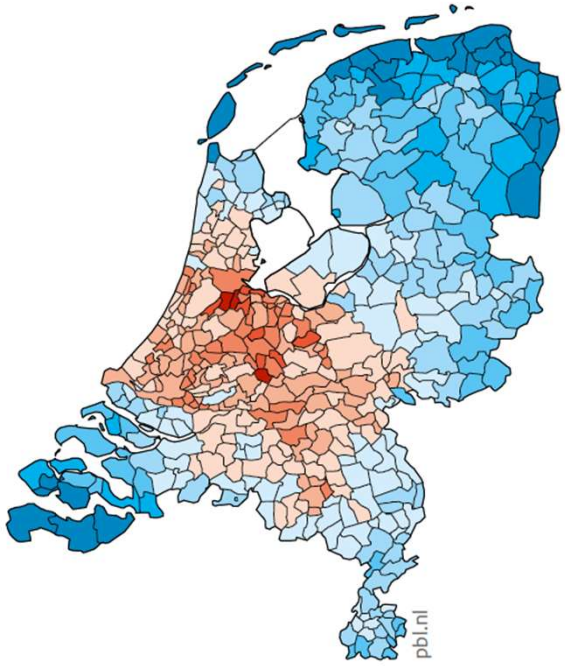
Bron: PBL

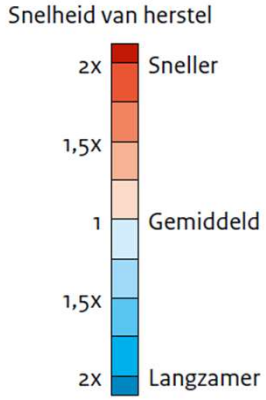
Figuur 2.1b **Industriële ruimte Agrofood – productie (Nederland)**

Trend: veerkracht

Rabobank

Veerkracht van regionale arbeidsmarkten bij een economische schok, alle sectoren

Gebaseerd op aantal banen in 2008

Bron: CBS SSB, 2012; Significance, 2009; LISA, 2012; bewerking PBL

Conclusies

- Van grote transitie naar aantal trends, groter(e):
  - regionale verschillen;
  - concurrentie tussen regio's
  - belang van regionale concurrentiefactoren

  Nu sterk competitief, maar uitdagingen (product en procesinnovaties)
  - Human capital steeds belangrijker
  - flexibiliteit op de arbeidsmarkt: agrarische sector meeste flex contracten
  - Arbeidsmobiliteit:
    - redelijk geïsoleerd / relaties met handel, transport, horeca / productie en diensten niet verweven, veel agrarische regio's minder veerkrachtig
- Vraag: wat bekent dit voor de sector en onderwijs?

Rabobank

Dank voor uw aandacht!